

A halál

Időpont: 1965. október 3. Szentháromság ünnepe utáni 16. vasárnap

Helyszín: Börcs

Oltári ige: Ef 3,13-21

Igehirdetési alapige: Lk 7,11-17

Énekek: 593, 216

És lőn másnap, hogy méne Nain nevű városba; és az ő tanítványai sokan menének ő vele, és nagy sokaság. Mikor pedig a város kapujához közelített, ímé egy halottat hoznak vala ki, egyetlen egy fiát az anyjának, és az özvegy asszony vala; és a városból nagy sokaság volt ő vele.

És látván őt az Úr, megkönyörüle rajta, és monda néki: Ne sírj. És oda menvén, illeté a koporsót; a vivők pedig megállának. És monda: Ifjú, néked mondom, kelj föl! És felüle a megholt, és kezde szólni; és adá őt az ő anyjának.

És elfogá mind azokat a félelem, és dicsőíték az Istent, mondván: Nagy próféta támadt mi köztünk; és: Az Isten megleltette az ő népét. És kiméne ő felőle e hír az egész Júdeába, és a körül való minden tartományba.

Aki figyelemmel énekelte, lelki odafigyeléssel azt a két éneket, amit eddig az istentiszteleten énekeltünk, az világosan megláthatta, hogy mind a két ének a halálról szól. Milyen jó, hogy nemcsak a halálról szól, hanem arról is, aki a halált le tudja győzni. A halálról csak siralmas énekeket tudnánk énekelni, de a halálgyőző vitézről, Jézus Krisztusról diadaléneket tudunk énekelni.

1./ Embernek nincs hatalma a halálon.

Az a történet, melyet az anyaszentegyház a mai napra, Szentháromság utáni 16. vasárnapra az igehirdetés alapjául kirendelt, arról beszél nekünk, hogy Jézus Krisztus halálgyőző vitéz. Nem Ő volt az első, aki támadást indított a halál ellen és nem is az utolsó. A halál ellen az ember mindig berzenkedett, berzenkedik és berzenkedni fog, amíg ember lesz a világon. A halál ellen hősi hadjáratot indít sok orvos, aki nemcsak a tudománya, hanem a szíve szerint is az életet akarja szolgálni, de halálgyőző vitéz csak egy volt és nem lesz több, ez az Úr Jézus Krisztus.

Nézzük ezt a történetet, mely ebben az igében előttünk áll. Ez a történet világosan megmutatja, hogy az embernek nincs hatalma a halálon. Még valahogyan bele tud törődni az ember abba, hogyha valaki akkor megy el az élet területéről, mikor már érett búzakalászként aláhull a földbe. Azt szokták mondani: öregembernek ez a sorsa. De ebben a történetben nem egy öregember hal meg, hanem egy fiatalember. Nem olyan valaki, aki már leélte életének hosszú évtizedeit, hanem olyan valaki, aki még előtte áll az életnek. Olyan valaki, aki nem fölösleges már ezen a világon, kenyérpusztító teher, hanem olyan valaki, akire még nagy szükség volna ezen a világon. Édesanyja él még, a kenyérkereső édesapa már elment a minden halandók útján. Édesanyja nehéz gondok között nevelte fel őt, hiszen a magára maradt édesanya a gyermekáldást bizony sokszor tehernek és nyűgnek érzi, nem pedig áldásnak. Dolgozott reá, megkereste számára a mindennapi kenyeret és tisztességgel felnevelte. Mikor most a legnagyobb szüksége volna reá, amikor már ereje múlóban van, s mikor fia ereje teljében átvehetné tőle a mindennapi élet kenyérkeresetének minden gondját, akkor köszönt be hozzájuk a halál. Szüksége volna reá, hiszen ő a családnak a fenntartója, ő anyja életének egyetlen értelme. De a halállal nem lehet disputálni. A halállal szemben érveink mind a földre hullanak, mert a halál nem aszerint kopogtat be hozzánk, hogy szükség van-e arra, akit el akar vinni, vagy már csak fölösleges teher a világon. Jön és megy, ahogyan akar és viszi azt, akit akar, és itt

hagyja azt, aki talán már nem is akar itt maradni. Nem lehet azon csodálkozni, hogy akkor, amikor elérkezik a temetésnek a napja ennek a családnak életében, nagy részvét veszi körül őket. Jóformán Nain városának egész lakossága ott tolong a koporsó körül. A koporsót annak a kornak szokása szerint nyitva viszik. A sokaságból hányan megnézték a menetben a halott ifjút! Sajnálták, megsiratták, de segíteni nem tudott rajta senki!

Lehet, jószívű emberek, talán szomszédok, ismerősök, közeli, vagy távolabbi rokonok próbálták vigasztalni az édesanyát. Beszéltek arról, hogy fiad elment, de reménységedet ne tessed el vele. Amíg mi vagyunk, házunk a te házad, asztalunk a te asztalod, kenyérünk a te kenyered lesz. Mást és többet adni nem tudnak, mint meleg részvétet a fájdalmas veszteségben és a fájdalomtól megreszkető ajak drága ígéretét. Ez az egyetlen, amit emberek adni tudnak. Ember a koporsót a temető felé vezető úton megállítani nem tudja, vagy ha megállítja, visszafordítani nem tudja. Erre csak Jézusnak van hatalma ezen a világon.

2./ Jézusnak volt hatalma a halál fölött.

A 13. versben olyan szűkszavúan, mégis olyan sokat mondóan mondja el Lukács evangélista a legnagyobbat, ami történik: „*És látván őt az Úr, megkönyörül rajta, és monda néki: Ne sírj.*” Látja őt az Úr akkor is, amikor azt gondolja, hogy nem látja őt, vagy ha látja, nem veszi észre, vagy ha észreveszi, nem törődik vele. Elveszi tőle életének egyetlen értelmét, célját, reménységét, kenyérkeresőjét. Látja nemcsak a gyászt, ami egy édesanya egyetlen gyermekét takarja, hanem az ürességet is, ami az egyetlen fiú után a gyásházban marad. Látja és megkönyörül rajta. Óh, mennyien könnyörülnek rajta, de úgy senki, ahogyan csak Jézus tud könnyörülni. Emberek a legnagyobb könnyörületet nem tudják gyakorolni: a fiút nem tudják visszaadni neki.

Jézus könnyörül rajta. Miben könnyörül? Először is nem abban, hogy fiát visszaadja. Könnyörülete azzal járt, hogy szólt az özvegy és gyászoló édesanyához. Óh, mennyi emberi szó vehette körül azokban a napokban, talán akkor is, amikor halálos betegségben szenvedett a gyermek! Mennyi emberi szó akarta a vigasztalást nyújtani! Jézus sem mond mást neki, csak emberi szót. Igaz, hogy ezt az emberi szót sokan mondták néki, mikor látták halovány orcáját, megtört testét, hányan mondták neki: „Ne sírj!” Vajon, mit érzett ez az édesanya erre az emberi vigasztalásra? Vajon, nem azt érzi-e: könnyű ezt mondani, de nem lehet parancsolni. A könnyeimnek nem tudok parancsolni. Ha megindul odabent a fájdalmak forrása, a könnyem ömlik akkor is, ha uralkodni akarok magamon, ömlik akkor is, amikor talán szégyellem magamat érte. Nem tudnak mást mondani, csak ezt az egyet: „Ne sírj!” Tudjuk, ebben a mondatban mennyi különféle hangsúly lehet. Az egyik talán csak azért mondja, mert mondani kell valamit. Nem tud mást mondani, csak ezt. A másik illendőségből, a harmadik talán megszokásból mondja. Mind hiába. Amikor Jézus mondja, az egészen más. Valamit megérez az emberi szív melegéből belőle. Óh, milyen csodálatosan érzővé tud válni egy fájó emberszív, ha megérzi azt, hogy ez a két szó nem kong, mint valami üres teremben az emberi hang! Ez mélyebbről jön, ebben benne dobog Jézus szíve, mely tele van szeretettel. Pontosan ugyanazt mondja, amit azon a napon, ki tudja, hány száz ember, aki eljött a temetésre, mégis más a hangsúlya, más a visszhangja, más a hatalma. Más, ha Jézus mondja nekünk az emberi szavakat. Jézusnak volt hatalma a halál felett és ezt a hatalmát szavával mutatta meg.

Ha csak ennyi volna feljegyezve ebben a történetben, akkor is azt mondanánk reá: drága történet. Melyikünk nem szorul rá ebben az életben arra, hogy valaki, aki szereti őt, azt mondja neki, hogy ne sírj! Nemcsak halálesetnél. Nemcsak a temetőjárás, meg a koporsó, a sírhantok váltják ki a sírást belőlünk. Óh, hányszor volna szüksége fájó szívünknek az életben nem koporsó mellett is azt hallani, hogy ne sírj, mikor fáj az élet, mikor az emberek inkább könnyeket okoznak, mint könnyeket törölnek. Óh, hogy rászorulunk arra, hogy mondják nekünk: ne sírj!

3./ Jézusnak van hatalma a halál fölött.

Jézusnak azonban nemcsak volt hatalma a halál fölött, hanem Jézusnak van ma is hatalma a halál fölött. Van hatalma a halál fölött, mert ami egyszer megtörtént Jézus életében, az soha nem egyedülálló eset, az mindig ismétlődő eset. Hogyha Jézus Nainban szembejött egy temetési menettel, akkor mindenki, aki roskadozó léptekkel megy egy előtte haladó koporsó után, számíthat arra, hogy szembejön vele Jézus. Nem mellette megy, nem olvad bele a gyásztisztesség-tevő gyülekezetbe, hanem szembe jön vele. S ha szembejön vele, akkor ma is megszólal. Nemcsak akkor a naini temető felé vivő úton szólalt meg egyszer, ma is megszólal. Amit ott cselekedett, azt ma is meg tudja cselekedni. Amit egyszer megtett, azt Ő mindig hajlandó megcselekedni.

Hadd hívjam fel figyelmeteket arra, hogy az Újtestamentum lapjain három olyan eset van feljegyezve, amely Jézust koporsó mellé állította és mind a háromban a feltámasztás csodáját végezte. Az esetek nem voltak egyformák. Ahány eset, annyi a szín, annyi visszhangja, fájdalma volt. Mikor Jairus hívta el leánya betegágyához, úgy érkezik a betegágyhoz, hogy a kisleányt éppen akkor vitte el a halál, talán pár perccel azelőtt, hogy Jézus odaérkezett. Talán még meleg volt a teste, talán még nem volt egészen megtört a tekintete, de rajta ült a halál. Mikor a naini ifjú mellett megáll, őt már viszik ki a szülői házból a temető megásott sírjához. Amikor Lázár sírjánál megáll, akkor már olyan valakinek sírja mellett áll meg, aki négy napos halott. Mindegyik súlyosabb eset, mint az előtte való, de mindegyikben irgalmával, hatalmával támaszt.

Jézus irgalmas a fájó szívűhöz és hatalma van a halál fölött. Ez az, ami Jézusban mindig ugyanaz marad. Nekünk nem annál a ténynél kell tehát megállnunk s azon csodálkozni, hogy a halál ma is ugyanaz, ha egy hajlékba beköszönt, a szülő kebeléről leszakasztja az élet virágát, hanem hogy Jézus hatalma és irgalma ugyanaz ma is.

Hát akkor miért nem él vele? Miért csak ez a három eset van feljegyezve a Bibliában Jézus halott-támasztási esetei között? Nem voltak mások, akik meghaltak? Nem voltak szomorú szívű édesapák, özvegy édesanyák vagy hátramaradt szegény testvérek, akiknek könnye megindíthatta volna az irgalmas cselekedetre? Miért kellett eltemetni másokat, miért támasztotta fel ezeket?

Egyet nem szabad elfelejteni és ez az, hogy az idő az Ő hatalmában van. Istennek nem szabhatjuk meg az időt. Őt nem lehet siettetni és nem lehet késleltetni. Kíálthatok hozzá eszeveszett sírással, nem mozdul meg, míg el nem jön az Ő ideje. Mikor Lázár megbetegszik, testvérei utána küldenek valakit Jézusnak, mert tudták merre van, hol tanít. Ezzel az üzenettel küldik: „*Uram, ímé, akit szeretsz, beteg.*” – és nem jön, két napig ott marad azon a helyen. Mire megérkezik Bethániába, az élő Lázár helyett csak a halottat találja ott. Őt nem lehet sürgetni, nincs jogunk számonkérni sem. Talán Mária és Márta Lázár halálos ágya mellett észbontó fájdalommal felkiáltott: ezt nem vártuk Jézustól! De ezen változtatni nem tudtak. Az idő Isten hatalmában van, Ő akkor cselekszik, amikor elérkezettnek látja az időt.

Jézus ebben a tekintetben semmi kétséget nem hagyott az emberekben. Nyilvános fellépésének első csodatételénél a kánai menyegzőben, megmondta őt sürgető édesanyjának, mikor az felhívta figyelmét arra, hogy elfogyott a bor, hogy a következő pillanatban botrány lehet a lakodalomban, mert nem tudnak bort adni a vendégeknek: - „*Nem jött még el az én óráim!*” Milyen nehéz nekünk elfogadni Mária türelmével, hogy Ő nem késik el sohasem, Ő mindig időben jön. Ha Isten jónak lát ugyanazon a kemény iskolán keresztülvizetni, mint a bethániai hajlék Máriaját és Mártáját, ne felejtjük el: az idő az Ő hatalmában van. Nem az idő parancsol neki, hanem Ő parancsol az időnek.

Ha most magát ezt az esetet akarjuk nézni, akkor azt kell mondanunk: Jézus nem késik a feltámasztással, akár az előbbi pillanatban halt meg a gyermek, mint ahogy Jairus családjában történt, vagy talán egy nappal azelőtt, mielőtt Jézus találkozott volna a koporsóval, mint Nainban, akár több nappal azelőtt, mint Lázár sírjánál. Ez nem döntő tényező. A döntő az, hogy Jézus irgalma, hatalma ma is ugyanaz. Itt nekünk nem szabad elfelejtenünk, hogy Istennél másképpen jár az idő, mint nálunk, embereknél. Így van megírva: „*egy nap az Úrnál olyan, mint ezer esztendő, és ezer esztendő mint egy nap*”. (2Péter 3,8). Az idő az Ő hatalmában van, és egyszer mindenkit feltámaszt. Nemcsak azt, aki még ott van betegágyán, nemcsak azt, akit most visznek ki a koporsóban a temetőbe, azt is, aki már régen ott van a sírhant alatt, azt is, akit hiába ásnak ki, szerető családja már csak pár csontdarabot talál a földben, „*Mert én tudom, hogy az én megváltóm él, és utoljára az én porom felett megáll*”, amint egy ótestamentumi ember mondotta ezt újtestamentumi világossággal (Jób 19,25).

Vedd tehát tudomásul, testvérem, hogy a naini ifjú története ismétlődő történet. Ez az ismétlődő történet lényegében nem változik azzal, hogy Isten feltámasztó szavát Fia által most mondja-e el, vagy a világ végén fogja elmondani.

4./ Hogyan gyakorolja Jézus a halál fölötti hatalmát?

Most már itt vagyunk ezzel a régi történettel kapcsolatban egészen a mai időben. Ha így áll, hogy Jézusnak hatalma volt, van és lesz a halál felett, akkor felmerül az a kérdés, hogy hogyan gyakorolja Jézus a halál fölötti hatalmát?

Ez a történet világosan megmutatja, hogy nem tőlünk függ, hanem Tőle indul ki és benne találja egyetlen magyarázatát. Ember sok mindent megtett, megtesz és meg fog tenni azért, hogy a halál időpontját kitolja. Néha a halál markából vissza tud valakit az emberi, orvosi tudomány szerezni, drága, halálra szánt embereket, de a halállal szemben mégis tehetetlenek vagyunk. Nem tőlünk függ, hanem Tőle és Benne találja egyetlen magyarázatát. Jézus szava feltámaszt minket.

Annyit mond az ifjúnak, akinek koporsóját megállítja a naini temető felé vezető úton: „*Ifjú, néked mondom, kelj föl!*” /14b. v./ Ez elég ahhoz, hogy felkeljen és visszatérjen az életbe. Parancsolt. Lehet, hogy első pillanata nagyon furcsának érzi az ember ezt a parancsoló szót. Ez a mondat: „kelj fel!”, értelmében sokféle lehet aszerint, hogy milyen hangsúllyal mondják. Lehet úgy mondani, mint valami parancsot s akkor a mondatból inkább a hatalmi szó hangzik ki, mint az együttérző részvét. Lehet ezt a mondatot olyan szelíden és kérlelően is mondani, hogy az ember nem a hatalmat, hanem a tehetetlenséget érzi belőle, de megmelegszik szíve attól a szeretettől, mely belőle feléje csendül. Nem lett volna Jézushoz illőbb, hogyha sír a naini ifjú koporsója mellett? A magára maradt özvegy édesanyával szemben nem többet mutatott volna-e meg így szíve szeretetéből? Megtette Ő ezt a bethániai temetőben. „*Könnyekre fakadt Jézus*”, így olvassuk János evangéliumának 11. fejezetében, mikor látta Mária és Márta nagy szomorúságát. De Ő parancsol, mert neki hatalma van, és jobban tudja, mint mi, hogy mikor és hogyan mondja ki a feltámasztó ígét. Ő parancsol, de parancsszava vigasztal.

Kettőt mond, egyet az édesanyának: „*Ne sírj!*”, a másikat a halott ifjúnak: „*Kelj föl!*”, és a kettő között csak mi emberek érzünk időkülönbséget. Úgy érezzük, hogy a kettő egymásután következik. De nem így következik, hogy: „*Kelj fel!*”, és azután „*Ne sírj!*”. Hanem így következik: „*Ne sírj!*”, és az után, hogy „*Kelj fel!*”. Lehet, hogy mi ezt a sorrendet emberileg nem tartjuk helyesnek. Miért mond Ő ilyent ennek az édesanyának halott fia koporsója mellett a temető felé vivő úton: „*Ne sírj!*” Előbb támassza fel a fiút, s ha az édesanya még mindig nem tud hinni a két szemének, ha még mindig ott csillog szempilláján a könny, ami nem az öröm, a szent látás, hanem a fájdalomnak könnye, nem a jelennek, hanem a múltnak könnye, akkor mondja: Ne sírj! – Ez a sorrend is olyan, amit mi emberileg kifogásolhatunk, de megváltoztatni

nem tudunk. Mert az Úr azt akarja, hogy mi a koporsó mellett is a hitnek útját járjuk. Ezért mondja: „*Ne sírj!*”, akkor, amikor még előttünk minden ott van, ami a sírásra kényszerítene bennünket. De ha Jézus azt mondja: „*Ne sírj!*”, akkor ennek az igének van igaza mindazzal szemben, amit a szemünk lát, a szívünk érez a nyitott koporsónál, az egyetlen halott gyermeknél is. Jézusnak van igaza, Ő ezt az előlegezett hitet követeli tőlünk.

Ne sírj, mikor azt hiszed, hogy jogod és okod van sírni, s ha könnyeid felszáradtak, akkor hitedet igazolja Isten!

„*És felüle a megholt, és kezde szólni; és adá őt az ő anyjának.*” Jézus a fiút visszaadja édesanyjának. A történetnek ez a része is olyan, ami mellett nem mehet el az ember anélkül, hogy szíve meg ne melegedjék. Milyen természetes lett volna, hogyha ennek a feltámadt fiatalembernek, mikor körülnéz, leszáll a koporsóból, Jézus azt mondta volna: kövess engem! Ki merte volna ezt kifogásolni? Jézusnak nemcsak hatalma van a halál és élet felett, hanem hatalma és joga van, hogy azt az ellenszolgáltatást várja: hagyd itt édesanyádat, hiszen életerős, nem fog többet nélkülözni, légy az én követőm, légy az enyém! Amerre megyek, jelenléteddel hirdesd, hogy a halálból van feltámadás, a halál csak álom, ha Jézus felébresztő szavával szólít. Jézus ezt nem teszi, hanem visszaadja a fiút édesanyjának. Ebben a mozdulatban csodálatos nagylelkűség, meleg szerető emberi szív dobog, amit nagy szeretettel mással kifejezni nem lehet, mint ezzel a mozdulattal: itt az édesanyád!

5./ Van örök elválás.

Nem szabad azonban befejeznem ezt az igehirdetést és a naini ifjú történetét anélkül, hogy egy másik történetnek tanulságára is fel ne hívjam a figyelmet.

Igen, van újra találkozás, de nem minden újra való találkozás drága isteni boldog ajándék. Lukács evangéliumának 16. fejezetében Jézus elmondja a meghalt gazdag embernek történetét. A naini ifjú története csak egy eset még akkor is, hogyha megismétlődő, vagy ismétlődhető eset. Van más eset és az is ismétlődő. A gazdag ember is a halál után felnyitja a szemét és látja Ábrahámot távol és Lázárt az ő kebelén. Ez nem csoda. Eltemetése után is tudatában van annak, ami volt. Elkezd fájni a bűne, végigélte az életet anélkül, hogy ami bűn, azt bűnnek érezte volna, de a halál kapujában ráébredt arra, hogy mindent elhibázott. Elhibázta a saját örökéletét és üdvösségét. De ebben még meg tudna nyugodni: megérdemeltem, nem panaszkodhatom. De van neki öt testvére. Öt testvér! A gazdag ember minden bizonyosan jószívű ember volt, mindig vendég ült asztalánál és bizonyosan testvéreit is vendégül látta, gazdag tárháza mindig nyitva volt és boldog volt, ha testvéreinek mindent megadhatott. Csak a legnagyobbat nem adta meg. Testvérei tőle úgy tanulták és úgy éltek, hogy az a rövid pár esztendő az élet, amit e földön élnek és nem törődtek az örökkévalósággal és Istennel. Most látja már a gazdag, hogy hol hibázta el életét és szeretné megoltalmazni ugyanettől a súlyos tévedéstől testvéreit. Ezért kéri Ábrahámot, hogy küldje el hozzájuk Lázárt, mondja meg nekik, azt üzeni a pokolból, térjenek meg, ne legyen számukra viszontlátás a pokolban. Térjenek meg és legyenek ők a menny lakói, ha már az ő helye a pokolban is van!

Testvéreim! Van örökélet, de van örök elválás is. Van nem kívánt, hanem rettenetes és örök viszontlátás is. Könyörögjünk azért, hogy Isten a naini ifjú történetét is váltsa ismétlődővé életünkben és szabadítson meg minket attól, hogy a gazdag ember története ismétlődjék meg velünk akkor, amikor már nem lehet rajta segíteni!

Ámen.

Ima:

Örökkévaló Isten, szerető mennyei szent Atyánk! Hálát adunk azért, hogy életet adtál. Köszönjük mindazt az örömet, amivel ezt a földi életet körülvetted szereteteddel, megajándékoztál adományaiddal. Köszönjük a családi életet, amit adtál. Köszönjük mindazokat, akik földi életünkben gondviselésednek eszközei voltak. Bocsáss meg nekünk, hogy mi úgy beleszerelmesedünk ebbe az életbe, hogy nem is gondolunk arra: nincs halál, csak elköltözés, nincs elpusztulás, csak átalakulás, elvégzett dolog nemcsak az, hogy az emberek meghaljanak, hanem az is, hogy ítélet alá kerüljenek! Kérünk, Urunk, taníts meg minket az igének nemcsak vigasztalására, hanem kemény üzenetére is.

Add, hogy úgy tudjunk élni, mint akiket a halálból Krisztus feltámaszt. Nem tudjuk, milyen volt a naini ifjú élete feltámasztása után. Mindenesetre édesanyját nagyon szerethette, boldog volt, ha kenyérkérdését biztosította. Hányszor adhatott hálát azért, hogy Jézus itt járt ezen a földön, szegényeknek, özvegyeknek vigasztalója, csodatevő megsegítője volt. Urunk! Hadd legyünk mi is bizonyosságai feltámasztó hatalmadnak ezen a világon! Hányszor mondhatta Nain városában az özvegy édesanya rokonoknak, ismerősöknek, ismeretleneknek: nézzétek, ezt az ifjút, aki meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott!

Add, hogy ne csak a naini ifjú története ismétlődjék meg egyedül bennünk, hanem a tékozló fiú története is, akit nem kellett a koporsóba tenni, mégis a kárhozat útján járt! Adj nekünk hatalmadról, kegyelmedről bizonyosságot tevő feltámadott életet! Mennyire más lenne ez a világ, hogyha a Te életre hívó szózatodat nemcsak halottak hallanák meg, hanem az élők is meg tudnák hallani!

Köszönjük, hogy a mai napon ezt hirdetteted nekünk, s hogy minden vasárnapon ezzel ajándékozol meg. Köszönjük, hogy otthon is van Bibliánk, benne a Te ajkad szól nekünk, életteremtő megváltó Krisztusunk!

Ámen.